

Populismus a nouzový stav: Analýza parlamentních rozprav v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky

Martin Kovanič – Michaela Šebíková

Abstract

Populism and the State of Emergency: An Analysis of Parliamentary Debates in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic. *The COVID-19 pandemic is not only public health crisis, but also a social and political crisis, and its management therefore poses a challenge to democratic governance. Crisis management represents a specific challenge for populist actors, who draw their legitimacy from the "will of the people" and strive for high responsiveness, which was under test in the COVID-19 crisis management in the Czech Republic. The aim of this paper is to analyze how the political party ANO, a representative of technocratic populism, performatively constructed the crisis, and how they worked with the categories "people", "culprit" and "expertise." The research is based on a discursive analysis of parliamentary debates on the adoption and extensions of the state of emergency in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic.*

Keywords: COVID-19, ANO, state of emergency, parliamentary debates, technocratic populism, Czech republic.

Klíčová slova: COVID-19, nouzový stav, parlamentní rozpravy, technokratický populismus, Česká republika.

Úvod

Pandemie virusu COVID-19 není jen krizí veřejného zdraví, ale i krizí společenskou a politickou, a její řízení je výzvou pro demokratické vládnutí. Nejistota a dynamika krizového vývoje tlačí na demokratické vlády, aby uplatňovaly opatření, která jsou v rozporu se základními demokratickými

Tento příspěvek byl zpracovaný v rámci grantu Interní grantové agentury Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně, FRRMS_IGA 2021/012.

principy, a proto mění vzorce liberálního a neliberálního řízení, i když jsou uplatňované za podmínek výjimečného stavu. I v liberálních demokraciích je tvorba kompromisu mezi veřejným zdravím a demokratickými principy odlišná a tuto odchylku je možné vysvětlit nejen různými faktory souvisejícími s pandemií, ale i silou demokratických institucí a existencí demokratických brzd a protiváh (Engler a kol. 2021).

Ještě před nástupem pandemie zažívala střední a východní Evropa určité období demokratického úpadku, a některé z těchto trendů se nevyhnuly ani České republice. Rozpad stranického systému po roce 2010 přinesl nástup populistických politických stran (Kim 2020), s následným příchodem a konsolidací technokratických populistů v politické straně ANO po roce 2013. To přináší českému demokratickému režimu několik výzev v podobě koncentrace ekonomické a mediální síly a technokratické rétoriky v kontextu správy věcí veřejných, které se snaží omezit horizontální zodpovědnost vlády (Guasti 2020a, Hanley a Vachudova 2020). Do těchto procesů následně vstoupila pandemie koronaviru, která vytváří tlak na koncentraci moci v rukách exekutivy z důvodu potřeby rychlých reakcí na dynamický vývoj.

Reakce na jakoukoli krizi je mediovaná a má určitý performativní element, není to neutrální fenomén, který je zažitý objektivně (Moffit 2015: 195). Populistický styl vládnutí, který rozděluje populaci na „lidi“, které reprezentuje, a „ty druhé“, kteří jsou zodpovědní za existující křivdy a v tom případě za krizi, proto využívá diskurzivní konstrukci krize a řešení krize na prezentaci úspěchů a případně zbavování se zodpovědnosti za chyby. Cílem tohoto příspěvku je analyzovat, jakým způsobem vláda technokratických populistů ANO performativně konstruovala krizi koronaviru v parlamentních diskusích o přijímání nouzového stavu, jak pracovala s kategoriemi „lidu“ a „viníků“, a jak do těchto konstrukcí vstupoval technokratický rozměr skrze odkazy na odbornost a expertízu.

Technokratický populismus

Technokratický populismus představuje centristickou variantu populismu, která na oslovení voličů využívá „ideologii odbornosti“ kombinovanou s anti elitní a populistickou rétorikou (Bušítková, Guasti 2019). Technokratický populismus identifikuje neschopnost elity správně vládnout jako hlavní křivdu páchání na „lidech“, a proto staví na dvou významných pilířích – boji proti elitářství a boji proti korupci (Havlík 2019). Není však vládou odborníků, ale představuje určitou politickou vizi společnosti. Problémem je, že populismus i technokracie se prezentují jako antiideologické a jakékoli

politické kroky jsou v jejich pojmání pro společnost jako celek buď dobré, nebo zlé. Výsledkem je nepluralistický pohled na společnost a politiku a prosazování jednoho unitárního zájmu (Caramani 2017: 60).

Reprezentantem technokratického populismu v ČR je strana ANO, v čele s premiérem Andrejem Babišem (Bušíková, Guasti 2019; Guasti 2020a; Havlík 2019). ANO má ve svém ideologickém profilu zakomponovanou zejména kritiku politického establishmentu výzvami k technokratickému řízení, reprezentovanou výroky, že dokážou „řídít stát jako firmu“, poskytnout odborné řízení jednotlivých resortů a využívat technické kompetence strany a jejich reprezentantů. V kontextu manažerování pandemie, avšak technokratický populismus ze své anti-pluralitní podstaty přináší problém vládnutí se širším politickým konsensem a v rámci mechanismů demokratické kontroly (Bušíková, Baboš 2020; Guasti 2020b).

Metodologie

Výzkum prezentovaný v naší studii je založený na politické diskurzivní analýze (PDA) přepisů jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu (PSP) ČR k vyhlášení nouzového stavu (NS). Stenoprotokoly je možné vyhledat na web stránkách PSP: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/index.htm>.

Nouzový stav se vyhláší na základě ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Vyhláší jej vláda ČR svým usnesením. Jakmile vláda vyhlásí nouzový stav, musí neprodleně informovat PSP, která má pravomoc tento stav odsouhlasit, případně zrušit. Doba trvání nouzového stavu je nejvýše 30 dnů a prodloužení může nastat pouze po předchozím souhlasu PSP.

První nouzový stav v rámci pandemie koronaviru byl vyhlášen v České republice 12. března 2020. Těsně před jeho ukončením proběhlo první zasedání Poslanecké sněmovny, které se konalo 7. dubna 2020, se žádostí předsedy vlády Andreje Babiše o prodloužení nouzového stavu. Od té doby proběhlo totožných jedenáct zasedání a nouzový stav čítal ke dni 11. 4. 2021 256 dní.

Tabulka 1: Přehled vyhlášení NS a jeho ukončení a setkání PSP o NS

Začátek a konec NS	Schůze PSP s žádostí o NS
12. 3. 2020 – 17. 5. 2020	7. 4. 2020
	28. 4. 2020
5. 10. 2020 – 14. 2. 2021	30. 10. 2020
	19. 11. 2020
	9. 12. 2020

	22. 12. 2020
	21. 1. 2021
15. 2. 2021 – 26. 2. 2021	11. 2. 2021
	18. 2. 2021
27. 2. 2021 – 11. 4. 2021	26. 2. 2021
	26. 3. 2021

Zdroj: Stenoprotokoly, PSP.

Vyjádření politických aktérů v rámci zasedání parlamentu prezentující politický diskurz, který je určený primárně pro veřejnost, a z toho důvodu je i dále reprodukován ve veřejném prostoru. Z toho důvodu slouží jako vhodný podklad pro analýzu populistické rétoriky v konstrukcích a řízení krize. Naše analýza byla uskutečněna pomocí softwaru Atlas.ti a jednotlivé kódy se dotýkaly zejména kategorií lidu a jeho reprezentace, viníků krize a technokratického elementu vlastnictví odbornosti.

Analýza

Naše analýza diskurzivní konstrukce pandemické krize se zaměřila na její populistické a technokratické elementy, tedy způsob, jakým se ANO, ale i jiní političtí aktéři odvolávají na reprezentaci lidu, koho považují za viníka nepříznivé situace, a jakým způsobem nakládají s kategorií odbornosti.

Lidé

V rámci analýzy nás zajímalo, jakým způsobem se politické strany odvolávaly na reprezentaci lidu, občanů, případně národa a jakým způsobem se odvolávali na obhajování jejich zájmů.

Za vládní stranu ANO hovořilo k tématu „lidu“ pouze pět poslanců, včetně předsedy vlády Andreje Babiše. Z rozprav viditelně vyplývá, že svou pozornost nejvíce inklinují k starší skupině obyvatelstva a apelují na prodloužení nouzového stavu, aby chránili občany, což dokládá výrok Andreje Babiše ze 7. dubna 2020:

„Cílem naší vlády je ochránit hlavně naše seniory, ale samozřejmě celou populaci. Naši senioři celý život pracovali, budovali naši zemi a virus je ohrožuje nejvíc. Při dodržování pravidel, které určila vláda, prosím myslíte na to, že tím chráníte právě tu nejohroženější skupinu - své maminky, táty, babičky, dědečky. Tedy prosím - teď se

obracím na veřejnost - noste roušky, myjte si ruce, dodržujte omezení pohybu na veřejnosti, zbytečně nenavštěvujte svoje blízké.“

Na začátku pandemie čelila vláda i samotní občané České republiky nedostatku ochranných pomůcek před koronavirem. Týkalo se to především nedostatečného zajištění adekvátního počtu roušek a respirátorů. Občané akceptovali opatření a pozici vlády a svou pomocí vyráběli ochranné pomůcky. Vláda tak ocenila snahu a soběstačnost občanů, kteří se zachovali velmi zodpovědně: „Takže my jsme samozřejmě ocenili, a moc děkujeme, že se nám díky obětavosti, svépomoci a ohleduplnosti všech našich občanů podařilo celou naši populaci vybavit látkovými rouškami...“ (Andrej Babiš, 7. dubna 2020).

Odkazy na občany a jejich respektování pravidel a vzájemnou solidaritu se ze strany ANO vyskytovaly zejména v prvních rozpravách. Se zhoršováním pandemické situace se odkazy na reprezentaci lidu daly identifikovat zejména u opozičních stran, i když většinou jen implicitně. Občané České republiky začali postupem času vnímat nouzový stav negativně a neustálé prodlžování markantně narušovalo důvěru ve vládu (Hamanová 2021). V rámci diskuzí v parlamentu zazněla od opozice kritika, že se změny v opatřeních ohlašovali neadekvátně, jak zmiňuje v debatě ze dne 7. dubna 2020 předseda ODS Fiala:

„Není možné, aby se o tomto členové krizového štábu a vlády dohodovali veřejně a aby se takové závažné strategie a úvahy o tak závažných věcech lidé a Parlament dovídali z médií. Není možné, aby se lidé z médií dozvídali, co kdy znovu otevřeme, vždy podle toho, kdy a jak si chce předseda vlády udělat titulek v médiích. Není možné, aby předseda vlády lidem oznámil "jdeme otevírat", a šéf krizového štábu kontroval – „ani za nic“. Není možné, aby hlavní expert krizového štábu a vlády oznámil „jdeme promořovat“, a předseda vlády mu vzkázal – „ani za nic.“

Andrej Babiš ovšem nazývá nouzový stav stavem pomoci a stavem, který jediný umožňuje aplikovat celoplošná ochranná opatření.¹ Občané začínali dávat najevo známky nespokojenosti a obraceli se tak na poslance z opozice, jak uvádí konkrétně předsedkyně strany TOP09 Pekarová Adamová dne 9. prosince 2020:

¹ Poslanecká sněmovna přijala v únoru 2021 pandemický zákon č. 94/2021 Sb., který umožňuje zavádět různá opatření bez nutnosti vyhlášení nouzového stavu..

„A zoufalost mnohých našich spoluobčanů už doslova číší z těch stovek zpráv a e-mailů, které, věřím, že i vy, dostáváte. Já je rozhodně dostávám právě po stovkách denně. Stupňuje se jejich zoufalost den za dnem. A já se jim absolutně nedivím. Volání o pomoc se stupňuje společně s tím.“

Téma důvěry mezi vládou a občany taky měla důležitou roli v rozpravách. Opozice ovšem konstatovala spíše nedůvěru občanů, než-li důvěru a odmítala nadále prodlužovat nouzový stav. Za ODS se vyjádřil poslanec Radim Fiala, který se připojuje k nesouhlasu s prodlužováním nouzového stavu a reflektuje, jak neustále oddalování konce nouzového stavu dopadá na občany České republiky:

„Drtivá většina lidí už má nedůvěru, že tento systém, který evidentně nefunguje, by vedl k nějakému výsledku. Mají pocit, že tady bude nouzový stav už navždy, až do konce světa. Bližme se k bodu, kdy se obávám, že lidé začnou přestávat dodržovat nařízení. A viníkem nejsou ti lidé, jak se nám někteří politici snaží říct, ale podle mě je to komunikace vlády.“

Vládní strana ANO se zajímá především o ohroženou skupinu obyvatelstva, konkrétně seniory. Andrej Babiš již při první rozpravě 7. dubna 2020 žádá o nouzový stav ve jménu lidu: „Žádám proto Parlament, aby vyslovil svůj souhlas s prodloužením nouzového stavu o jeden měsíc. Jsem totiž přesvědčen, že je to v zájmu každého občana naší země.“ Časem ale nastává problém s důvěrou veřejnosti ve vládu a pozice přednáší dopisy od lidí, kteří plní zoufalství neví, jak uživit své rodiny nebo zachránit své podniky. Reprezentaci zájmů lidu přebírá opozice, která se v rozpravách stylizovala jako aktér, který by dokázal zlepšit podmínky a navrátit život do „normálu“.

Viníci krize

Další analyzovanou kategorií, byla populistická identifikace „těch druhých“, viníků krize a v analýze byla rozeznána na základě rétoriky obviňování. Identifikovali jsme, jak se jednotliví poslanci v rámci rozprav kritizovali, jak probíhalo obviňování za konkrétní selhání a zhoršení situace v rámci pandemie koronaviru.

Téměř veškerá kritika a obviňování byla mířena ze stran opozice. Z rozprav vyplývá, že nejvíce obvinění a kritiky padlo na první schůzi 7. dubna 2020 po vypuknutí krize, následně nejvíce kolem vánočních svátků,

kdy došlo k rapidnímu zhoršení epidemiologické situace, a poté až na poslední schůzi ohledně nouzového stavu, tedy 26. března 2021.

Nejčastější problém viděla opozice v nedostatečných a slibovaných výsledcích, které se při prvním nouzovém stavu nedostavily, a velká kritika také padá na upřednostnění PR záležitostí nad veřejnými zájmy:

„Já tu vinu neházím na Ministerstvo zdravotnictví primárně, ale místo 14 dnů PR a jednotlivých mediálních výstupů mohl být krizový štáb, který to mohl řešit, a možná bychom byli dneska na té křivce, o které hovořil pan předseda Hamáček (místopředseda vlády a ministr vnitra) už dále v tom bodě, měli bychom ty výsledky a měli bychom čtrnáctidenní náskok, který nemáme“ (Bartoš, 7. dubna 2020).

Také velmi často kritizovali nedostatečnou informovanost, která hraničí s chaosem:

„Aby měli aspoň nějakou vizi a mohli si svoji budoucnost plánovat, tak si prostě zaslouží jasné, transparentní a otevřené informace. A to je asi to, co nejvíce vládě vyčítám. Ta informovanost lidí je chaotická, je nahodilá a nedává možnost předvídat, co se v těch dalších týdnech bude dít“ (Rakušan, 7. dubna 2020).

Opozice se svou kritikou zastávala občanů nejen z hlediska informovanosti, ale také z hlediska podpory podnikání a udržení české ekonomiky, jelikož vláda se přiklonila spíše k podpoře zahraničního podnikání. To může přecházet až ke konspiračnímu myšlení o upřednostňování zahraničních zájmů před domácími. Ilustruje to výrok předsedy SPD, Tomia Okamury 19. listopadu 2020:

„To znamená, nadnárodní korporace, které tady ještě vyvádějí často dividendy, nezdaněné dividendy, do zahraničí, tak ty vláda podporuje, ale naše živnostníky a naše malé a střední firmy, kteří přitom jsou páteří naší ekonomiky, a mají a střední podnikatelé a jejich zaměstnanci jsou páteří každé vyspělé ekonomiky, tak ti jsou vládou nepodporováni.“

Opozice souhlasí s tím, že na začátku pandemie byl nouzový stav nutný, ale 26. března 2021, již rok od započnutí pandemie, se už ozvala s tím, že toto období je za námi. Považuje nouzový stav za tah vlády, která nemá žádný plán, kterému by mohli lidé věřit. Za opozici se v tomto tématu ozval předseda ODS Fiala:

„Řekněme si o tom nouzovém stavu pravdu. V tuto chvíli je nouzový stav už jenom nějaký zastírací manévr, fíkový list vlády, cynický fíkový list, protože nepotřebují ho lidé k tomu, aby se mohli efektivně chránit proti viru. Na to ten nouzový stav už není potřeba. Potřebuje ho už jenom vláda, aby se mohla tvářit, že něco dělá, že za něco bojuje.“

Opozice kritikou nešetřila, ale i přes očividný nesouhlas, kritiku a obviňování byl nouzový stav vždy podpořen; především ze strany koalice a pomoci KSČM. Argumentů padlo nespočet, ale vláda kritiku nebrala na vědomí, vnímala ji jen jako útok. Vládnoucí strana ANO se kriticky nevyjadřovala, spíše se bránila a reagovala na vyslovené nesouhlasy ze strany opozice. „A znovu říkám, že stojíme před vážnými problémy epidemiologickými, zdravotními, ekonomickými. My jsme si toho vědomi, ale jestli vláda bude na každou kritiku a na každý podnět reagovat tak, že prostě je to nezodpovědné od opozice, tak se nikam dál nedostaneme.“ (Fiala, 23. března 2021).

Opozice vinila ze špatné situace celý management pandemie. ANO zůstávalo v defenzívě; kritizovalo pouze přehnanou kritiku od opozice a od lidu. Vláda se také bránila tím, že upozorňovala, že situace v ČR není v rámci regionu výjimečná, a podobně restriktivní opatření fungují i v okolních státech.

Odbornost

Posledním bodem našeho zájmu bylo, jakým způsobem do rozprav vstupovaly odkazy na odbornost. Důležité bylo, jestli se poslanci považovali sami za odborníky, nebo jestli měli své experty, kterým naslouchali a pracovali s nimi. Případně zda se objevila kritika, pokud nedocházelo k tomu, co odborníci doporučovali a navrhovali.

Premiér Andrej Babiš při první schůzi o prodloužení nouzového stavu řekl, že byla ustanovena skupina odborníků. „Jejím cílem bude každé opatření, které bude rozvolňovat stávající režim, velmi pečlivě posuzovat z hlediska jeho dopadů a kontinuity s již existujícími opatřeními.“ V návaznosti řekl, že zastává chytrou karanténu a nesouhlasí s promočováním obyvatelstva.

Opozice se ovšem ozvala a objevila se kritika, že zřejmě nedochází k adekvátní synchronizaci mezi vládou a odborností.

„My slyšíme vládu mluvit mnohým jazykem. Často vystupoval za tu odbornou veřejnost pan MUDr. Prymula [epidemiolog a náměstek ministra zdravotnictví], poklona mu, protože předvádí skvělou práci na hranici fyzického a psychického vysílení. Na druhou stranu on pošle do veřejnosti zprávu o tom, že by se opatření měla uvolňovat, používá slovo jako promoření, a my za několik hodin později slyšíme od zástupců exekutivy, od pana premiéra i vicepremiéra, dementování těchto slov a vlastně navrzení zase jiného postupu, než navrhuje ten odborník, o jehož rozhodnutí se vláda dlouhodobě opírá“ (Rakušan, 7. dubna 2020).

O pár měsíců později, kdy Andrej Babiš tvrdil, že vytvořil skupinu odborníků, na které se dá spolehnout, se projevila nesynchronizace expertů a vlády. V rozpravě 26. února 2021 zmiňuje, že sice se odborníci vyjadřovali, ale lidé nedokázali z jejich projevů rozpoznat, co je pravda a co nikoliv. I samotný předseda vlády přiznal, že v rámci manažerování krize byla nedostatečná komunikace a že ve veřejné diskuzi chyběl ráznější expertní hlas.

„Proč to říkám? Říkám to proto: já chápu, že vláda špatně komunikovala. Já už jsem x-krát doporučoval ministrům, aby vůbec nekomentovali nějaká epidemiologická opatření. Ano, my nemáme dneska tvář pandemie, která stále chodí do televize, jako chodil pan Prymula. Měl by to komunikovat epidemiolog, nějaký expert. Ale těch expertů jsme tady přes léto měli tolik, že vlastně lidi ani nevěděli, co je pravda a co není pravda, jak ten vir je a není a tak dále.“

O měsíc později 26. března 2021 se premiér staví sám do role odborníka, ale prezentuje neodborné argumenty a doporučení. Doporučuje a propaguje lék, který má pomoci lidem se rychleji zotavit z nákazy koronavirem. Svou velkou důvěrou a jistotou v lék zdůrazňuje politováním, proč ho odborníci více nevyužívají:

„Takže ty protilátkové léky, ten Bamlanivimab, který já propaguji všude – a je škoda, že nemocnice a lékaři to nevyužívají ve větším rozsahu, a já to vždy na počkání znovu doporučuji – ale hlavně říkám všem občanům, kteří mají ischemickou chorobu, vyšší tlak, cukrovku, mají nadváhu, aby věděli, že tento lék, když jim praktik, nemocnice podá na třetí den od pozitivity, skutečně funguje.“

Strana SPD se 26. března snažila vnést do diskuze hlasy „nezávislých odborníků“ a poslankyně Maříková za stranu vyjádřila jasně svůj názor: „Ob-

klopili jste se odborníky, co pracují pro systém a říkají, co vy potřebujete. Ale odborníky nezávislé na systému, co mají jiný názor, neposloucháte. Ale pokud není vědecká diskuze, nejde o vědu, ale o propagandu.“ Její slova reflektují výroky Andreje Babiše, který na začátku pandemie vytvořil skupinu odborníků, o které pak již nebylo v rozpravách zmíněno. Místo toho se z jeho strany ozývá kritika, že odborníci sice mluví, ale lidé neví, co je pravda. Při tom se koalice SPOLU² nabídla, že je připravena pomoci se svým AntiCovid týmem:

„TOP 09 nabízí i pomoc při řešení právě té zdravotní části krize. AntiCovid tým, který jsme s kolegy z ODS a KDU-ČSL sestavili z našich odborníků a který spolupracuje i s nestranickými experty, přichází každý týden s jasnými návrhy a doporučeními“ (Pekarová Adamová, 9. prosince 2020).

Andrej Babiš ale nereaguje na možné nabídky a návrhy a raději se obklopuje jeho vybranými odborníky, případně je připraven se do této role obsadit sám. Nezájem o spolupráci s opozičním blokem může také souviset s předvolebním politickým bojem.

Vláda i opozice se zastřešují odborností. Panuje ovšem špatná komunikace, která přináší do dění zmatek. V politickém diskurzu se liší často protichůdné informace a expertíza se stala předmětem politického zápasu.

Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo analyzovat, jakým způsobem konstruovalo krizi koronaviru politické hnutí ANO, představitel technokratického populismu. Předmětem zájmu bylo, jakým způsobem pracovaly jejich představitelé, ale i ostatní politické strany s kategoriemi „lid“, „viník“ a „odbornost“. Za pomoci diskurzivní analýzy parlamentních rozprav k přijímání mimořádných stavů na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky jsme přišli na několik zjištění.

ANO se odvolává na zájmy občanů, aby se pro jejich dobro prodloužil nouzový stav. Postupem času ale důvěra lidí ve vládu ochabuje a reprezentaci jejich zájmů přebírá opozice. V rámci kategorie „viníka“, opozice kritizovala celý management pandemie. ANO zůstávalo v defenzívě a spíše se odvolávalo na přehnanou kritiku občanů i opozice. Co se týče odbornosti,

² Jedná se o volební koalici, která je tvořena ODS, KDU-ČSL a TOP09.

tak vláda, i opozice spolupracovala s vlastními skupinami odborníků. Problémem byla i špatná komunikace, která podporovala šíření dezinformací.

Z příspěvku vyplývá i další zjištění, a to konkrétně, že politické hnutí ANO nevyužívalo populistickou rétoriku, jelikož je těžké využívat tuto rétoriku z pozice moci a zodpovědnosti za řízení krize. Dále také, že ANO pracovalo různě s kategorií odbornosti, ale nedokázalo se prezentovat jako její hlavní nositel; k tomu kromě jiného přispěly i vícenásobné výměny ministra zdravotnictví. ANO nevyužívalo populistickou rétoriku navzdory tomu, že jejich členové byli v médiích prezentováni jako populisté a Andrej Babiš jako personifikace populismu jeho vlády (Smolík, Ďorđević 2020).

Literatura

- BUŠTÍKOVÁ, L.; BABOŠ, P. (2020): Best in Covid: Populists in the Time of Pandemic. *Politics and Governance*, 8(4): 496-508. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3424>.
- BUŠTÍKOVÁ, L.; GUASTI, P. (2019): The State as a Firm: Understanding the Autocratic Roots of Technocratic Populism. *East European Politics and Societies and Cultures*, 33(2): 302-330. <https://doi.org/10.1177/0888325418791723>.
- CARAMANI, D. (2017): Will vs. Reason: The Populist and Technocratic Forms of Political Representation and Their Critique to Party Government. *American Political Science Review*, 11(1): 54-67. <https://doi.org/10.1017/S0003055416000538>.
- HAMANOVÁ, J. (2021): VIII. Vlna Covid výzkumu, Scac.cz, <<https://scac.cz/viii-vlna-covid-vyzkumu-stoupa-zajem-oockovani-duvera-ve-stat-na-minimu/>> [29. 8. 2021].
- ENGLER, S. et al. (2021): Democracy in times of the pandemic: explaining the variation of COVID-19 policies across European democracies. *West European Politics*, <https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1900669>.
- GUASTI, P. (2020a): Populism in Power and Democracy: Democratic Decay and Resilience in the Czech Republic (2013–2020). *Politics and Governance*, 8(4): 473-484. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3420>.
- GUASTI, P. (2020b): The Impact of the COVID-19 Pandemic in Central and Eastern Europe. The Rise of Autocracy and Democratic Resilience. *Democratic Theory*, 7(2): 47-60. <https://doi.org/10.3167/dt.2020-070207>.
- HANLEY, S.; VACHUDOVA, M. A. (2018): Understanding the illiberal turn: democratic backsliding in the Czech Republic. *East European Politics*, 34(3): 276-296. <https://doi.org/10.1080/21599165.2018.1493457>.

- HAVLÍK, V. (2019): Technocratic Populism and Political Illiberalism in Central Europe. *Problems of Post-Communism*, 66(6): 369-384. <https://doi.org/10.1080/10758216.2019.1580590>
- MOFFIT, B. (2015): How to Perform Crisis: A Model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism. *Government and Opposition*, 50(2): 189-217. <https://doi.org/10.1017/gov.2014.13>.
- SMOLÍK, J.; Đorđević, V. (2020): Media and Populism in Central Europe: Revisiting the Case of the Czech Republic. *Politické Vedy*. 23(4): 65-86. <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.4.65-86>.

Kontakt:

Martin Kovanič, M.A., Ph.D.

Ústav sociálních studií
Fakulta regionálního rozvoje a
mezinárodních studií
Mendelova univerzita v Brně

Department of Social Studies
Faculty of Regional Development
and International Studies
Mendel University in Brno

E-mail Address: martin.kovanic@mendelu.cz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9151-6541>

Bc. Michaela Šebíková

Fakulta regionálního rozvoje a
mezinárodních studií
Mendelova univerzita v Brně

Faculty of Regional Development
and International Studies
Mendel University in Brno

E-mail Address: xsebikov@mendelu.cz